

סוכה

בסוכות תשבו שבעת ימים

(ויקרא כ"ג, מ"ב)

פסוקי סוכות

ויסעו בני ישראל מרעמסס ספטה

(שמות י"ב, ל"ז)

ונטלו בני ישראל מן פילוסין לסוכות מאה ותלתין מילין, תמן איתחפיו שבעה ענני יקרא. ארבעא מארבע ציטריהון, חד מעילויהון, דלא ייחות עליהון מטרא וברדא ולא יתחרכון בשרבי שמשא, וחד מלרע להון, דלא יהנוקון להון כובין ולא חיוין ועקרבין, וחד מטייל קומיהון, לאשואה עומקיא ולמימך טוריא, לאתקנא להון בית משרוי.

(תרגום יונתן בן עזיאל)

ויסעו מסכות ויחנו באתם בקצה המדבר

(שמות י"ג, כ)

ונטלו מסכות, אתר דאתחפיו בענני יקרא, ושרו באתם דבסטר מדברא.

(תרגום יונתן בן עזיאל)

וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה.

(שמות כ"ג, טו ושם ל"ד, כב)

וידבר ד' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר, בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסכות שבעת ימים לד'. — — — אף בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג-ד' שבעת ימים, ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון. — — — וחתם אתו חג לד' שבעת ימים בשנה, חקת עולם לדלתיכם בחודש השביעי תחגו אתי בסכות תשבו שבעת ימים. כל האזרח בישראל ישבו

בַּסְכוֹת. לְמַעַן יִדְעוּ דַלְתֵיכֶם כִּי בַסְכוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי
אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי ד' אֱלֹהֵיכֶם.

(ויקרא כ"ג, לו-טג)

בדיל דיִדעון דריכון, ארי במטלת עננין אוֹתִיבִית ית
בני ישראל באפקותי יתהון מארעא דמצרים.

(תרגום אוינקלוס)

וּבַחֲמֵשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֹאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ, וְחַגְתֶּם חַג לְד' שִׁבְעַת יָמִים.

(במדבר כ"ט, יב)

חַג הַסְכוֹת תַעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים, בְּאֶסְפָּף מִגֶּרְךָ וּמִיִּקְבֶּךָ, וְשִׁמַּחְתָּ
בַּחֲגֶךָ, אֹתָהּ וּבְנֶךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ. שִׁבְעַת יָמִים תַּחֲג לְד' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ד', כִּי יְבָרְכֶךָ
ד' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל מַעֲשֶׂה יְדִיךָ וְהָיִיתָ אֶף שְׂמֵחַ.

(דברים ט"ז, יג-טו)

וְיִהְיֶה בְשָׁלֹם סוֹכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן.

(תהלים ע"ג, ג)

וַיִּקְהָלוּ אֵל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיַרְח הָאֲתָנִים בַּחֲג, הוּא
הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי.

(מלכים א', ח', ב)

בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֵכֶת דָּוִד הַנְּפֹלֶת, וְגִדַרְתִּי אֶת פְּרִצִיָּהוּן
וְהִרְסֹתִיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ פִּימִי עוֹלָם.

(עמוס ט', יא)

וְסִכָּה תִהְיֶה לְצֵל-יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחֲסָה וּלְמִסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר.

(ישעיה ד', ו)

וְהָיָה כָּל הַנּוֹתָר מִכָּל הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה
בְּשָׁנָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ ד' צָבָאוֹת וּלְחַג אֶת חַג הַסְכוֹת.

(זכריה י"ד, טז)

וַיִּמְצְאוּ כָּתוּב בַּתּוֹרָה, אֲשֶׁר צִוָּה ד' בְּיַד מֹשֶׁה אֲשֶׁר יִשְׁבוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בַּסְכוֹת בַּחֲג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. וְאֲשֶׁר יִשְׁמִיעוּ וְיַעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל
עָרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלַיִם לֵאמֹר צְאוּ הֵרָר וְהִבִּיאוּ עָלַי זֵית וְעָלִי עֵץ שָׁמֶן וְעָלִי

הָדָם וְעַלֵי תְמָרִים וְעַלֵי עֵץ עֵבֶת. לַעֲשֹׂת סֹכֶת בְּכָתוּב. וַיֵּצְאוּ הָעָם וַיָּבִיאוּ
וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֹכֶת אִישׁ עַל גִּגּוֹ וּבַחֲצֹרְתֵיהֶם וּבַחֲצֹרוֹת בֵּית הָאֱלֹקִים, וּבִרְחוֹב
שַׁעַר הַמַּיִם וּבִרְחוֹב שַׁעַר אֶפְרָיִם. וַיַּעֲשׂוּ כָל הַקְּהָל הַשָּׂבִים מִן הַשָּׂבִי סֹכֹת
וַיֵּשְׁבוּ בַסֹּכֹת כִּי לֹא עָשׂוּ מִיָּמַי יִשׁוּעַ בֶּן-נּוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא, וַתְּהִי
שִׁמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד. וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹקִים יוֹם בְּיוֹם מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן
עַד הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן. וַיַּעֲשׂוּ חָג שִׁבְעַת יָמִים וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֹרַת כַּמְּשָׁפֶט.

(נחמיה ח, יד-יח)

דברי חכמים

שובע שמחות את פניך (תהלים ט"ז) — אל תהא קורא אלא
שבע שמחות. אלו שבע מצוות שבחג ואלו הן: ד' מינים שבלולב
וסוכה חגיגה ושמחה.

(ויקרא רבה פ' ל)

ויהי בשלם סוכו — אמר ר' ברכיה, מתחלת ברייתו של עולם
עשה הקב"ה בירושלים סוכה כביכול שהיה מתפלל בתוכה ומה היה
אומר: יהי רצון שאראה בבנין ביתי.

(מדרש סו"ט תהלים ע"ו: בראשית רבה פ' נ"ו)

ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה (שמות י"ד) — סוכות ממש,
דכתיב ויעקב נסע סוכותה וגו' ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם
המקום סוכות (בראשית ל"ג), דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים אין
סוכות אלא מקום שנאמר ויסעו מסוכות ויחנו באיתם (במדבר ל"ג)
מה איתם מקום אף סוכות מקום. ר' עקיבא אומר: אין סוכות אלא
ענני כבוד שנאמר וברא ד' על מכן הר ציון וגו' ענן יומם וגו'
(ישעיה ד') אין אלא לשעבר, לעתיד לבוא מניין - - - תלמוד לומר
וסוכה תהיה לצל יומם (שם).

(מכילתא בא פרשה י"ד ועי' סוכה י"א, ב, גירסא אחרת)

כתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים (דברים ט"ז, יג), למה
ישראל עושים סוכה? — לניסים שעשה להם הקב"ה בשעה שיצאו
ממצרים. שהיו ענני כבוד מקיפין אותן ומסוככות עליהם, שנאמר כי
בסוכות הושבתי את בני ישראל (ויקרא כ"ג, מג) — — — אמר להם
הקב"ה לישראל: בני, היו אתם עושים את הסוכות ודריס בתוכן שבעת

ימים, כדי שתהיו נזכרים הנסים שעשיתי לכם במדבר. ואע"פ שאתם עושים את הסוכה אין אתם גומלין אלא פורעין לי. שנאמר כי בסוכות הושבתי וגו'. ועוד אמרתי לכם שתקחו לולב ותנענעו לפני, ואעפ"י שאתם עושין כן אין אתם גומלין לי אלא פורעין לי. למה, שבשעה שהוצאתי אתכם ממצרים עשיתי את ההרים לנענע מפניכם, שנאמר ההרים רקדו כאלים (תהלים קי"ד, ד). ואף לעתיד לבוא אני עושה לכם כן, הדא הוא דכתיב ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף (ישעיה נ"ה, יב).

(פסיקתא-בובר, פסקא אחריתא דסוכות)

חג האסיף — חג הבא בזמן אסיפה.

(חגיגה י"ח, א)

א"ר אלעזר בר מרום: למה אנו עושים סוכה אחר יום הכפורים? — לומר לך, שכן את מוצא בר"ה יושב הקב"ה בדין על באי עולם וביוה"כ הוא חותם את הדין, שמא יצא דינם של ישראל לגלות, ועל ידי כן עושין סוכה וגולין מבתיהן לסוכה והקב"ה מעלה עליהם כאלו גלו לבבל, שנאמר כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה ובאת עד בבל שם תנצלי שם יגאלך ד' מכף אויביך (מיכה ד', י).

(פסיקתא הנ"ל)

תנו רבנן: תשבו — כעין תדורו. מכאן אמרו: כל שבעה הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו ארעי. כיצד? — היו לו כלים נאים, מעלן לסוכה; מצעות נאות — מעלן לסוכה; אוכל ושותה ומטייל בסוכה ומשנן בסוכה.

(סוכה כ"ח, ב)

אמר רב ששת משום רבי עקיבא: מניין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה? — תלמוד לומר: חג הסוכות שבעת ימים לד', ותניא ר' יהודא בן בתירה אומר: כשם שחל שם שמים על החגיגה [שלמי חגיגה, שם שמים חל עליהם לאוסרם עד לאחר הקטרת אימורין — רש"י] כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר „חג הסוכות שבעת ימים לד'" — מה חג לד' אף סוכה לד'.

(סוכה ט', א)

סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמין ובסדינין המצוירין ותלה בה
אגוזין, שקדים, אפרסקין ורימונים, פרכילי ענבים ועטרות של שבליים,
יינות, שמנים וסלתות.

(סוכה י' א', תוספתא)

ויעשו בני הגולה השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא
עשו מימי יהושע בן נון בני ישראל ותהי שמחה גדולה מאד
(נחמיה ח', טז) — אפשר בא דוד ולא עשה סוכות עד שבא עזרא?
— אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע — — ואידך:
דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטלין ואגין זכותא עלייהו
כי סוכה.

(ערכין ל"ב, ב)

מעשה ברבן גמליאל ורבי עקיבא שהיו באין בספינה. עמד ר"ע
ועשה סוכה בראש הספינה. למחר נשבה הרוח ועקרתה. אמר לו רבן
גמליאל: עקיבא, היכן סוכתך?!

(סוכה כ"ג, א)

חכמים אומרים: אעפ"י שאמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום
טוב הראשון בלולבו של חברו, אבל יוצא יד"ח בסוכתו של חברו
דכתיב (ויקרא כ"ג) כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, מלמד שכל
ישראל ראויים לישב בסוכה אחת.

(סוכה כ"ז, ב)

וסוכה תהיה לצל יומם מחורב (ישעיה ד', ו) — כל מי שמקיים
מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה מסוך עליו מפני המזיקין שלא יזיקו
אותו, שכן הוא אומר: באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה (תהלים
צ"א, ד).

(פסיקתא-בובר, פסקא אחרייתא דסוכות)

ד"א — — כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז, אף הקב"ה
נותן לו חלק לעתיד לבוא בסוכתה של סדום, שהקב"ה עתיד לחלוק
אותה לצדיקים, שבטים שבטים, שנאמר אלקים דבר בקדשו אעלוזה
אחלקה שכם ועמק סוכות אמדד (תהלים ס', ח).

(שם)

ד"א — — — א"ר לוי כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז, אף
הקב"ה מושיבו בסוכתו של לויתן לעתיד לבוא, שנאמר התמלא כסוכות
עורו (איוב מ', לא).

(שם)

א"ר יוחנן: עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של
לויתן שנאמר (איוב מ', לא) התמלא כסוכות עורו.

(בבא בתרא ע"ה, א)

דרש ר' חנינא בר פפא ואיתימא ר' שמלאי: לעתיד לבוא
מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר „מי שעסק בה —
יבוא ויטול שכרו“, מיד מתקבצין ובאין אומות העולם בערבוביא — — —
אומר להם הקב"ה: שוטים שבעולם! מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת
מי שלא טרח בע"ש מהיכן יאכל בשבת?! אלא אעפי"כ, מצוה קלה
יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה — — — מיד כל אחד ואחד נוטל
והולך ועושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת
תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר ננתקה את מוסרותימו
ונשליכה ממנו עבותימו (תהלים ב') — — — מיד הקב"ה יושב ומשחק
עליהם, שנאמר יושב בשמים ישחק (שם).

(עבודה זרה ג')

א"ר אלעזר ב"ר חיים: כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת
פרע הקב"ה לבניו ביציאת מצרים ועתיד ליתן אותן לעתיד לבוא.
באברהם כתיב „והשענו תחת העץ“ שעשה להם סוכה, והקב"ה עשה
סוכות לבניו ביציאת מצרים, „כי בסכות הושבתי את בני ישראל“,
ובארץ ישראל — „סכותה לראשי ביום נשק“ (תהלים ק"מ) ביום זיונם
של ל"א מלכים. ולעתיד לבוא מניין? — וסוכה תהיה לצל יומם. הוי מי
הקדימני ואשלם, וכן הוא אומר שלח לחמך על פני המים.

(במדבר רבה פ' י"ד)

„ולא זכר שר המשקים“ — שר המשקים שכחך ואני לא אשכחך
— — — מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה הקב"ה שנאמר
(עמוס ט') ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת שיהיו כל העולם
אגודה אחת, שנאמר (צפניה ג', ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה
ברורה לקרא כלם בשם ד' לעבדו שכם אחד.

(בראשית רבה פ' פ"ח)

רוז דמהימנותא

בסוכות תשבו שבעת ימים — — — בגין לאתחזאה דישראל יתבי ברזא דמהימנותא, בלא דחילו כלל, דהא מקטרגא איתפרש מינייהו. וכל מאן דאיהו ברזא דמהימנותא יתיב בסכה, כמה דאוקימנה, דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. מאן דאיהו ברזא דמהימנותא ומזרעא ושרשא דישראל — ישבו בסוכות. ורוז דא איתמר בכמה דוכתי.

(זוהר, פ' אמור)

אותות המדבר לדורות

ואמנם סוכות אשר הכונה בו הששון והשמחה, הוא שבעת ימים, מפני שיתפרסם הענין. והיותו בזה הפרק, הנה בארה התורה סבתו „באספך מן השדה“ רוצה לומר: עת המנוחה והפנאי מן העסקים ההכרחיים. — — — ועוד ששיבת הסכה בעת ההא אפשר לסבלה, אין חום גדול ולא מטר מצער. ושני המועדים האלה, רוצה לומר: סוכות ופסח, מלמדים דעות ומדות — — — אמנם הדעות בסוכות, להתמיד זכר אותות המדבר לדורות, אמנם המדות הוא שיהיה האדם זוכר ימי הרעה בימי הטובה, בעבור שירבה להודות לה' ושילמוד מדת ענוה ושפלות — — — וכן יצא מן הבתים לשכון בסוכות, כמו שיעשו השרויים בצער שוכני המדברות, לזכור שכן היה עניננו בתחילה, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וגו' ונעתקנו מן הענין ההוא לשכון בבתים המצוירים במקום הטוב שבארץ והשמן שבה, בחסד השם וביעדיו לאבותינו, בעבור שהיו אנשים שלמים בדעותם ומדותם, רוצה לומר: אברהם יצחק ויעקב. שזה ג"כ הוא ממה שהתורה תלויה עליו, רוצה לומר: שכל טוב שהיטיב השם לנו וייטיב, אמנם הוא בזכות אברהם יצחק ויעקב אבותינו, מפני ששמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט.

(רמב"ם, מורה נבוכים חלק ג', מ"ג)

לבלתי רום

בשעת אסיף, אשר מלאו הגרנות בר והיקבים תירוש ויצהר, צווה הכתוב לישב בסוכות לזכרון כי במדבר ישבו באוהלים ולא היה להם קרקע ולא דגן ותירוש ויצהר, לבלתי רום לבבם על בתיהם המלאים כל טוב.

(רשב"ם, שמות כ"ג, טז. ויקרא כ"ג, מג)

סוכות ממש

ועל דעת האומר סוכות ממש עשו להם, החלו לעשותן בתחלת החורף מפני הקור, כמנהג המחנות, ולכן צוה בהן בזמן הזה.

(רמב"ן וראב"ע, ויקרא כ"ג, טג)

השחרור העולמי

בחמשה עשר יום לחודש השביעי, שהוא תחלת ימי הגשם והקור שהוא זמן תחלת ימי הגשם והקור, צוה אותנו שנצא מבית־קבע אשר אנחנו יושבים כל השנה, לשבת בסוכה שהיא דירת עראי, ותחת אויר השמים, — הפך מה שעושין אז כל העולם, כי הם נאספים אז מן השדות או מהחצרות אל בתים ספונים בארז, — כלומר: צאו מאיצטגנינות שלכם אשר אתם חושבים להסתופף בבתיים טובים אשר בניתם ובואו חסו בצלי, כדי שיהא קבוע בלבכם אמות מה שהנחנו מהשחרור העולמי, כי באמת יושב בסתר עליון ובצל שדי הוא החי חיים בטוחים, חיים שמחים, חיים מאושרים, חיים מופנים מרוב העמל והטרדה אשר תחת עול העניינים הזמניים.

(עקדת יצחק, ויקרא שער ס"ה)

זכרון העבר

וכבר ידעת שלחג הזה באו שתי מצות שהם הסוכה והלולב, ושאינן שוות בטעמיהן. כי מצות הסוכה היא לזכרון העבר. כמו שכתוב כי בסוכות הושבתי וגו' והלולב הוא מפני ההוה בכל שנה, לתת שבח והודאה אליו על אסיפת התבואות, שבזמן ההוא היו נאספות מן השדה. ולפי שהיה ענין הסוכות בראשונה, נקרא חג הסוכות ולא נקרא חג הלולב. — — — לפי שלא יאמרו ישראל שבהיותם חוצה לארץ לא יחוגו אותם שבעת ימים, כיון שאין להם שמה לא ארץ ולא אסיפת תבואותיהם, הנה להסיר הספק הזה, אמר עוד: וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה חוקת עולם, רוצה לומר על כל פנים תחוגו שבעת ימים לדורות, בין בארץ בין בחו"ל, ולא יהיה אז הסימן באסיפת התבואות, כי אם שבחודש השביעי תחוגו אותו. ונתן הסבה למה גם בגלות יחוגוהו באמרו בסוכות תשבו וגו' למען ידעו דורותיכם וגו', רוצה לומר: שתי סבות היו בחג הזה, ואף שאחת מהן תפסק והיא אסיפת התבואות, הנה נשארה הסבה השניה והיא לזכרון הסוכות אשר ישבו בהם ישראל בצאתם מארץ מצרים.

— — — מהם אמרו שהוא סוכות ממש וענין זה שמפני שאדם מבעט מתוך

הטובה צוה יתברך שכאשר ישבו ישראל בבתיהם ובארצם אשר ינחלו, כדי שלא ירום לבבם וישכחו חסדיו—לפי שלא ראו עיניהם את ישועת ה' אשר גאלם וגמלם כרוב חסדיו— יעשו זכר וסימן, לזכור הטוב אשר קבלו ממנו יתברך, כשיצאו מבתיהם וישבו בסוכות שבעת ימים כדין אנשי מחנה וחוני המדבר, לאות ולזכרון כי כן ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים והלכו במדבר, ויש מי שאמר שהסוכות היו ענני כבוד — — — ובוה יכירו השגחתו הפרטית על ישראל נחלתו.

(מהר"י אברבנאל, ס' אמור)

זכר ליציאת מצרים

בסוכות תשבו וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים — תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו — — — והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם, הם ענני כבודו שהקיפן לבל יכה בהם שרב ושמש, ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנזכור נפלאותיו ונוראותיו, ואעפ"י שיצאו בחודש ניסן, לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל, ולא תהיה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך ולכן צוה אותנו שנעשה בחודש השביעי שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשות.

(טור אר"ח סי' תרכ"ה)

סוכה צריכה כונה

יראה לי שסובר רבינו, דכיון דכתיב למען ידעו — אם לא ידע כוונת מצות סוכה כפי פשטה, לא קיים המצוה כתיקונה. דעיקר הכוונה בישיבת הסוכה שנזכר יציאת מצרים, ומשמע ליה שצריך שיכוון בשעת ישיבת הסוכה, הטעם המכוון במצוה. (בית חדש, שם)

זכר לכבוש הארץ

ויש מפרשים, כשצרו על ארץ האמורי של סיחון ועוג ועל כרכים שבארץ כנען, אז ישבו ישראל בסכות, כמו שכתוב „הארון וישראל ויהודה יושבים בסכות” — — — וזהו כי בסכות הושבתי את בני ישראל, כשצרו על האומות, וכל זמן שלא כבשו וחלקו קורא יציאת מצרים. — — — וזהו למען ידעו דורותיכם, שלא יחשבו

שמאבותינו אברהם יצחק ויעקב אנחנו יושבים בארץ. אלא ידעו שיצאו ממצרים וצרו על הערים ונתנם ביד ישראל. ומה שכתוב בנחמיה „כי לא עשו כן מימי יהושע בן-נון" ולא אמר מימי משה. לפי שמה לא כבש רק סיחון ועוג, אבל יהושע לכד וכבש כל הערים — — — למען ידעו דורותינו שהקב"ה הוציאם ממצרים וכשצרו על הערים של המלכים, ישבו בסכות עד שכבשום.

(רבינו אליעזר מגרמיזא, רוקח הלי סוכה)

סוכה כמשפטה

כתוב במהרי"ל בהלכות סוכה בהגה"ה, שראה שרבו מהר"ש היה מסמן הדפין למחיצות הסוכה, א' ב' ג', כדי לראות סדר עמידתן, שלא לשנותם משנה לשנה. וכן הוא בירושלמי בענין קרשי המשכן איתא שם, א"ר אמי: „והקמות את המשכן כמשפטו" וכי יש משפט לעצים? — אלא קרש שוכה לינתן בצפון, ינתן בצפון לעולם, וכן בדרום—ינתן בדרום.

(של"ה הקדוש)

קדושת סוכה

וכן היה מנהג מורי ע"ה שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושתה גדולה, והעד שעצי סוכה, חלה עליהם קדושה ואסורים כל שבעה, כמו שאמרו רז"ל.

(ראשית חכמה, שער הקדושה, סי' י"ד)

התבונה הטהורה

הסכה תרמוז לעולם התבונה שאין שום טומאה מגעת לשם, לפיכך אם סיכך בדבר המקבל טומאה פסולה, אבל הדפנות שהם מקום שהטומאה נאחזת משם אם עשאן מדבר המקבל טומאה — כשרה.

(של"ה הקדוש, עמוד השלום, בשם תולעת יעקב)

סוכות בתשרי - על שום מה?

למה אנחנו עושים סוכות בתשרי, כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד, היה ראוי לעשותן בניסן, כי בניסן היה תחלת היקף העננים? — אבל נראה לפי שנסתלקו העננים כשעשו את העגל ולא חזרו עד שהתחילו לעשות את המשכן. והנה משה ירד ביוה"כ וממחרת יוה"כ „ויקהל משה" וצוה על מלאכת המשכן, וזה היה בי"א בתשרי. וכתוב

„והעם הביאו בבוקר בבוקר, עוד ב' ימים, הרי י"ג בתשרי, בי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל ובט"ו התחילו לעשות ואז חזרו ענני כבוד — לכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי.

(הגר"א ז"ל מווילנא בפני' לסיר השירים א', ד)

מסכת סוכה

פעם אחת, לפני סוכות, הוכיח הגאון מווילנא ז"ל את העומדים לפניו ואמר כי חובה על כל תלמיד להיות בקי לכל הפחות במסכת אחת. ורב אחד שהדברים נגעו אל לבו התגבר וחזר על מסכת סוכה הרבה פעמים עד שידעה בעל פה. בחול המועד כשישב לפני הגאון ת"ח גדולים, בא הרב הזה ואמר: כבר למרתי מס' סוכה ויודע אני אותה על פה. אמר לו הגאון: רצונך שאשאל אותך דבר במסכת זו? הסכים הרב. שאלו הגאון: כמה מחלוקות בין ר' מאיר ור' יהודה, בין ר"ע ור' טרפון, בין אביי ורבא וכו', יש במסכת סוכה? — ולא ידע הרב. מיד עמד הגאון ומנה את כל המחלוקות, ונתח את המסכת לסוגיותיה לשיטותיה ולדיניה, ומנה סוכות פסולות כמנין סכה חסרה וסוכות כשרות כמנין סוכה מלאה.

(הגאון ר' ישראל ז"ל מסקלוב בהקדמתו ל„פאת השלחן“)

הזורח בישראל

„כל האזרח בישראל“ — פירוש: מה שזורח ומאיר בישראל, בפנימיות הלב — „ישבו בסכות“...

(אדמו"ר הזקן, הרש"ו מלאדי ז"ל)

*

פעם אחת, בליל חג הסכות, הלך הצדיק ר' אברהם מטריסק ז"ל אל הסוכה, ובהגיעו אל המפתח נשאר עומד זמן רב ולא נכנס פנימה. כששאלוהו מקורביו על סבת התעכבות זו, השיב ואמר: בעמדי להכנס לסוכה עלה במחשבתי, הן זה לא כבר — בימים נוראים — אמרתי בתפילתי „משול' כחרס הנשבר“, היינו שהאדם דומה לכלי-חרס ולפי הדין הרי אסור להכניס כלי-חרס לסוכה. ברם, אח"כ נמלכתי בדעתי שאמרו חז"ל „כלי חרס אין לו תקנה אלא בשבירה“, כלומר צריך לשבור הלב לפני השי"ת, ולב נשבר ונדכה, אלקים לא תבזה" ואז מותר כבר להכנס לסוכה.

(מספורי החסידים, הרש"י זווין שליט"א)

ארץ ישראל בחינת סוכה

קדושת א"י היא בחי' סוכה, סוכת שלום, בחי' ויהי בשלם סוכו. על כן נאמר ביעקב אבינו, קודם שבא לא"י, לשכם, ויעקב נסע סכותה וגו'. ואח"כ: ויבא יעקב שלם. וכן בצאת ישראל ממצרים לבוא לארץ ישראל, היתה הנסיעה הראשונה לסוכות.

(מהר"ן ז"ל מברסלב, זמרת הארץ עמ' כ"ח)

חבת סוכה

הצדיק ר' שמחה בונם ז"ל מפשיסחה היה אומר: אין לך חביבה ממצות סוכה, שכן אדם נכנס לתוך המצוה בכל אבריו ומלבושיו ואפילו בנעליו ומגפיו.

סוכות - עולם הבא

בכל דבר יש חומר וצורה ותכלית — — — וכן העם הזה: בעת יציאת מצרים נגמרה המדרגה שהיא בערך החומר, במה שהוציאם מבית עבדים, וצוה לאכול לחם עוני, חומר בלא צורה, ועומר מן השעורים: בחג השבועות נגמרה מדרגת הצורה ע"י קבלת התורה וצוה להביא שתי הלחם, חמץ מחטים, שנגמרה צורת הלחם: ובסוכות רמז אל התכלית שהיא עולם הבא.

(מלבי"ם בפי' ויקרא כ"ג סי' ר"ז)

סוכה מלאה

תיבת סוכה נכתבה בהנ"ך בכל מקום חסרה, בלא ו"ו, ורק בתהלים ע"ו, "ויהי בשלם סוכו" נכתבה מלאה בו"ו. וטעם הדבר: בעוה"ז אין השם שלם ואין הכסא שלם ולכן גם הסכה חסרה, אבל לעתיד לבוא יהיה השם שלם והכסא שלם ואז תהיה גם הסוכה שלמה. וזהו, "ויהי בשלם סוכו"—אימתי תהיה הסוכה שלמה ומלאה בשעה ש"מעונתו בציון".

(הגאון ר' שלמה הכהן ז"ל מווילנא)

סוכה גזולה

ההוא מיבעי ליה למעוטי גזולה (דבעינן תעשה לך מסלך — רש"י). והקשו התוספות: תימא, [למה לי קרא — למעוטי סוכה גזולה], תיסק ליה משום דהוה לה מצוה הבאה בעברה? (סוכה ט', א).

ונראה לי שיש שני סיגים כמצוות עשה: א) שהוא מחוייב לעשותה, כגון תפילין ואתרוג ואכילת מצה ומצוות אלו, אם מקיים אותן עושה רצון הבורא וענוש יענש; ב) מצוות שאין חיוב לעשותה, כגון ציצית, שהתורה לא חיובה את האדם ללבוש בגד של ארבע כנפות, רק אם הוא לובש בגד כזה אז הוא חייב בציצית, ומקיים בזה מצות הבורא. אבל אם אינו לובש בגד של ד' כנפות, אינו עובר על רצון ד', אלא שאינו מקיים מצוה.

והנה מצות סוכה, יש בה שני הסיגים הללו: בליעה הראשון, מצוה עשה לאכול כזית בסוכה, כחייב כזית מצה בליעל פסח, ואם לא אכל ביטל מצוה זו. לא כן בשאר ימי החג — אם הוא אוכל, מצוה שיאכל בסוכה, אבל הרשות בידו שלא לאכול, ואז אינו מבטל מצוה אלא מאבד מצוה, וכדון מי שאינו לובש בגד של ארבע כנפות. ורק אם אכל בתוך הבית, או ביטל מצוה סוכה בידים.

והנה, מצוה הבאה בעברה איננה פוסלת את החסך שבו המצוה געשית, אלא שמבטלת את המצוה, שהקב"ה אינו רוצה במצוה כזאת, ולכן אלו היינו באים לפסול את הסוכה הגזולה מטעם, מצוה הבאה בעברה. הרי היה פסול זה זה נוגע רק לליעה הראשון של סוכות, מכיון שהמצוה בטלה, הרי ביטל מצוה, כדלעיל. אבל ביהם לשאר ימי החג, אם אמנם לא קיים את המצוה באכלו בסוכה גזולה. אבל גם לא ביטל אותה. שהרי הסוכה דין סוכה עליה, אלא שאין יוצאים בה ידי מצוה. מה שאין כן כשיש פסול משורש בתורה, למעוטי גזולה, כאן סילקה התורה מעליה את עיקר הדין של סוכה והרי זה דומה כאילו סיככה בסכך פסול, ואם אוכל בה אף בשאר ימי החג הריהו כאוכל בתוך הבית. (הגאון ר' יוסף באב"ר ד"ל, מנחת חנוך, מצוה שכ"ה)

קדושת עצי דפנות

עצי סוכה אסורין כל שמונת ימי החג, בין עצי דסגות, בין עצי סכך, אין נאותין מהם לדבר אחר כל שמונת ימים (רמב"ם, ס"ו מהלכות סוכה, הל' ט"ו).

והרא"ש בפרק קמא דסוכה כתב: והאי דאסירי עצי סוכה, היינו דוקא הסכך, אבל עצי דפנות משרי שרו, דכל מאי דדרשינן מתג הסכות, היינו דוקא בסכך, כדלקמן גבי פסולת גורן ויקב, ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב, עצי סוכה אסורין וכו' בין עצי דפנות ובין עצי סכך.

ונראה לומר בדעת הרמב"ם, דסבירא ליה, דגוהי דאם באנו לדון על הסוכה עצמה, ודאי דהסכך הוא שנחשב עיקר סוכה, וכדאיתא בסוכה דף ז' שנחלקי בזה ר' יאשיה ורבנן, אם דפנות נכללות בסכך אם לאו. ולדידן קיימא לן, דפנות לאו סכך ניבחרו וגם חמתה מרובה מחמת דפנות — כשרה, משום שדין סוכה חל רק על הסכך ולא על הדפנות.

אכן כִּי זה הוא רק בדינים הנוגעים לפסולה ולכשרותה של הסוכה, שהם בעצם החפץ של הסוכה, כגון הסכך והדפנות, שמכיון שהדפנות אינן בכלל סוכה אינן מוסלות, מה שאין כן בדין של אסור עצי סוכה, שאנו למדים איתו מן הפסוק של „חג הסוכות“, סבירא ליה להרמב"ם, שאין זה תלוי בעצם החפץ של הסוכה, אלא דין זה נאמר ע"י מצות סוכה בשלמותה, שכל שאנו מקיימים על ידו מצות סוכה, אסור ליתנות ממנו, כלומר קיום המצוה שע"י החפץ היא שגוררת אחריה את איסור ההנאה. ומכיון שגם דפנות אנו למדים מן הפסוקים שבסוכות, ובלא דפנות אין הסוכה כשרה כיון שלשם הסיכוך אנו זקוקים לדפנות, הרי ממילא נכללו גם הדפנות במצות סוכה, ואעפ"י שלדי שם סוכה לא באו הרי מידי שם מצות סוכה לא יצאו, ולכן פסק הרמב"ם שגם עצי דפנות=הסוכה נאסרים.

(הגאון ר' חיים הלוי ז"ל מבריסט)

התחדשות הסוכה

הסוכה היא שמחה עליונה מאד, עד שאינה יכולה להיות קבועה, כי אם דרך ארעי, אבל היא עומדת במקום אחד מפני שגלי האור של השמחה שוטפים. האחד מתעלה ומיד בלא שום הפסק יורד ונשפע השני, החדש, שהוא יותר מאיר ויותר משמח. על כן נראה כאילו הכל היא סוכה אחת ובאמת בכל רגע ורגע ובכל חלק מחלקי הרגע ישנה סוכה חדשה ממש, ומפני שהשמחה היא כהתחדשות וכאן ההתחדשות היא תמידית, על כן היא זמן שמחתנו.

(מרן הרב זצוק"ל, ערפלי טוהר עמ' נ"ב)

האחדות השלמה

כל זמן שהאדם קשור בכבלי הדמיון, תפיסתו תפיסה פרטית היא, וזה גורם לאי אפשרות של התלכדות הדעות ואגודם האחד. רק התפיסה השכלית, הנקיה מסיגי הדמיון, השואפת להכרת הדברים כמו שהם, מאפשרת את אחדות הדעות של האישים והחבורות השונות.

— — — הופעת אור התשובה על ידי קדושת יום הכפורים מטהרת את ישראל מהלאה החטא. במקום הדמיון המתעה בא השכל הטהור הגנוז במעמקי נשמתנו. להאיר את אופק חיינו בקרני-הוד אורה של תורה. וכשבא אחר כך חג הסוכות, הננו מוכשרים כבר לתפיסת חיים עליונה, ממקור האמת המוחלטת. הדעות המופרדות ע"י מחשכי הדמיון מתאחדות והולכות, ועל ידי אהבת-אמת הרינו מתעלים ומגיעים ליקרת האחדות השלמה. המופיעה באור קדושתה על כל פזורי ישראל כולם, וכל ישראל נעשים „ראויים לישב בסוכה אחת“.

(הנ"ל)

הסוכה — מבצר הגנה היא לנו. „תצפנם בסוכה מריב לשונות” (תהלים ל”א, כא). על אנשי כנסת הגדולה שבטלו יצרא דעבודה זרה כתוב לאמור שעשו סוכות כאלה שלא נעשו כמותן מימי יהושע בן-נון. ומה היו הסוכות המסוארות האלה? — „ואגין זכותא עליהו כסוכה” (ערכין ל”ב, ב).

ואם יפלא: היאך תוכל דירת ארעי כסוכה להגן. עד כדי שתשמש דוגמא של הגנה? איך יוכל בנין של „שתים [דפנות] כהלכתן ושלישית אפילו טפח” ליהפך למבצר. נגד כל צר ואויב? נגיד גלוי לפני כל באי-עולם: דבר ה' הוא המחוק ומבצר את מחיצותיה הקלושות של הסוכה! חוקת התורה אשר קבעה שם-דירה לסוכה. היא היא הקיימת ומקיימת לעד. ואם כלי-משחית היותר חדישים יכולים לפרוץ פרץ נבִּעָה גם במבצרים היותר חזקים. הרי אין בכחם ובכח כל כלי יוצר לפרוץ ולהפיל את החומה הבצורה של חוקת התורה. של דבר-ה'. — הסוכה היא למוד לדורות. חוקת התורה היא כחנו. היא חסננו. היא המעמידה אותנו. בה אנו חיים וקיימים לעד.

(הנ”ל)

שמחת סוכה

מכל החגים. חג הסוכות הוא האחד והמיוחד שעליו נאמר „זמן שמחתנו”. מפני שרק זמן-שמחה אחד יש בחיים. הזמן שהאדם מתרחק מעץ-הדעת ומתקרב אל עץ החיים. כשהאדם מתדבק עם הטבע אם-כל-חי ויחד עמה הוא אומר שירה לאֱלֹקִים. לְמִי שֶׁאָמַר וְהִיא הָעוֹלָם. אמנם האורה שבסוכה איננה מרובה ביותר. „צלתה מרובה מחמתה” הלכה פסוקה היא. אבל זה אינו ממעט את השמחה. אדרבה. מדבר זה עצמו אנו שואבים שמחה. היהדות איננה אוהבת את האורה הקולנית הצעקנית. של השמש המאירה — „אומות העולם נמשלו לחמה!” לא כן ישראל הם „נמשלו ללבנה”. היא בצניעותה. בבושת פניה. בהלכה השקט. האטי. „ירח יקר הולך”. משמשת לנו סמל. אנו מוצאים את השמחה רק ב„צלחה מרובה מחמתה” בחן היהודי הצנוע. בשמחה הפנימית של מצוה.

אומות העולם חקונו כקופים. התקינו להם חגים כחגינו. ורק חג הסוכות נשאר חגנו אנו. הם לא חקוהו. כי לא להם הוא. הם אינם מסוגלים להרגיש טעם של חג. ושמחה מכל שכן. בצלחה מרובה מחמתה....

תואר הכבוד של אורחות נתנה היהדות לאלה המסוגלים לשבת בסוכות. למסתפקים בפשוטי כלי-עץ, לחיים חיים של צלחה מרובה מחמתה. לצנועים שתוכם יפה מברם — כסוכה שתוכה „כלים נאים ומצעות נאות” — להם נאווה תהלה. להם הכבוד האמיתי. — „כל האורח בישראל ישבו בסכות”...

(הרמ"א עמיאל שליט"א)

ממצוה למצוה

מיד במוצאי יום הכפורים מתחילים בעשית הסוכה. כדי לצאת ממצוה למצוה.

(רמ"א בשם מהר"ל, אר"ח כו"ס תרכ"ד)

מצוה קלה...

בל תהי מצות ספה בעיניך קלה,
כי כנגד כל מצות דת חקותיה שקולה.

(קרובות ליום ב' של סכות)

הרחמן הוא יקים...

ספה רומם במרום ישראל,
רפא מזבחך גואל,
וכנס פזוריך מבין המונים.
ספה שוממה אָנָא תָקָם,
שכינתך נזכה להקם,
רָנָן לְחַדָּשׁ אָמוֹנִים.

(ר' אליעזר בר שמשון)